

Kratak prikaz analize oko
sadašnjih razvoja u vezi sa
sektorom ljudskih prava na Kosovu

Jun 2019

Civil Society for
**HUMAN
RIGHTS**

4 European
Union
Kosovo

artpolis
art and
community
center

Analiza javnih politika

Kratak prikaz analize oko sadašnjih razvoja u vezi sa sektorom ljudskih prava na Kosovu

Autorke: Rreze Hoxha

Urednik: Ariana Qosaj-Mustafa

© Kosovski institut za istraživanje i razvoj politike, Jun 2019.

Mišljenja izražena u ovom dokumentu ne odražavaju nužno one od donatora KIPRED, GLPS i Artpolis, njihovog osoblja, saradnika ili odbora. Sva prava zadržana. Nijedan deo ove publikacije ne sme se reprodukovati niti preneti u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima bez dozvole. Za takve zahteve obratite se administrativnoj kancelariji Grupe za pravne i političke studije.

Kosovski institut za istraživanje i razvoj politike
Major Mehmet Bushi, br. 1
Priština 10 000, Kosovo
Veb sajt : www.kipred.org
E-mail: info@kipred.org
Tel/fax.: +381 38 542 778

Group for Legal and Political Studies
Rexhep Luci br. 16/1
Priština 10 000, Kosovo
Veb sajt: www.legalpoliticalstudies.org
E-mail: office@legalpoliticalstudies.org
Tel/fax.: +381 38 234 456

Artpolis- Centar za umetnost i zajednicu
ul. ZenelSalihu Z4 -S3 00022
10 000 Priština, Kosovo
Veb sajt : www.artpolis-ks.com
Tel/fax.: +381 38 221 512

"Ova publikacija je izrađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost KIPRED-a i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije".

Sadržaj

I. Uvod.....	4
II. Amandamentisani pravni okvir koji reguliše Ljudska Prava na Kosovu	6
a) Ustav Republike Kosovo	6
b) Krivični Zakon Kosova br. 06 / L-074 (Krivični Zakonik Kosova), 2019 Godine	8
III. Povećana institucionalna svijest o kršenju ljudskih prava i dosadašnji napretak.....	9
a) Slučajevi kršenja ljudskih prava koji su prijavljeni policiji i oni koji su proslijeđeni tužilaštvu u periodu od 2015. do 2018. godine	10
b) Krivična djela povezana sa nasiljem u porodici 2016-2018	11
e) Slučajevi kršenja ljudskih prava koje su sudovi primili i rešili između 2015-2018 godine	14
e) Slučajevi kršenja ljudskih prava koji su prijavljeni i istraženi od strane ombudsmana	15
IV. Drugi institucionalni i politički pristupi za osiguranje zaštite ljudskih prava na Kosovu.....	16
a) Nacrt strategije i akcionog plana za ljudska prava na Kosovu 2019 -2023	16
V. Zaključak	19
VI. Preporuke	21
VII. Reference	22

NACRT¹

I. Uvod

Politička prioritizacija zaštite ljudskih i osnovnih prava na Kosovu, koja obezbeđuje dovoljne kapacitete i budetne resurse za implementaciju zakona i politika i za sprovođenje i unapređenje standarda ljudskih prava, je bila preporuka izneta u Kosovskom Zemaljskom Izveštaju 2019 godine.² Između ostalog, Zakon o Polnoj Jednakosti, Zakon o Zaštiti od Diskriminacije, i sprovođenje Kosovske Strategije i Akcionog Plana protiv Porodičnog Nasilja (2016–2020), su bili ukazani kao ključni u adresiranju osnovnih prava na Kosovu, i to posebno u vezi sa zaštitom i unapređenjem prava žena.³ Konkretnije, izveštaj se bavi trima glavnim temama koje su porodično nasilje i seksualno uznemiravanje, zločini mržnje protiv LGBTI zajednice, i prava manjina na Kosovu.

Kada se obratimo jednakosti između žena i muskaraca, Zemaljski Izveštaj EK je i u 2018-oj godini ukazivao na nedostatak pravnih kvalifikacija porodičnog nasilja i seksualnog uznemiravanja u Kosovskom Krivičnom Zakonu.⁴ Ostali izveštaji OCD (Organizacije Civilnog Društva) su razradili neizbežnu potrebu za pravnom definicijom porodičnog nasilja i seksualnog uznemiravanja u kosovskoj krivičnom zakonodavstvu, dodajući takođe i nužnost amandamentacije Ustava, i priznavanja Konvencije Evropskog Saveta o sprečavanju i borbi protiv nasilja protiv žena i porodičnog nasilja (Istambulska Konvencija) kao primenljivu na Kosovu.⁵ Štaviše, kada se govori o polno zasnovanom nasilju, bilo je preporučeno da se zločini protiv LGBTI zajednice moraju smatrati kao zločini mržnje *per se*, pošto oni nisu bili uključeni u Članu 147 Krivičnog Zakona Kosova.⁶ Sem toga, zemaljski izveštaj EK 2018 godine o Kosovu jeste priznao da Kosovo ima potrebni institucionalni i pravni okvir za prava i zaštitu manjina, ali sprovođenje ostaje slabo i ima potrebu za dodatnu koordinaciju.⁷

¹ KIPRED, GLPS i ARTPOLIS konzorcijum “Zaštita i promovisanje ljudskih prava na Kosovu kroz aktivan Civilnog društva,” ugovor br. IPA/2016/382-772 finansira Kancelarija EU na Kosovu. Kratak nacrt od strane GLPS saradnja sa KIPRED-om.

² Vidi Evropska komisija, “Izveštaj o Kosovu * 2019”, Strazbur, maj 2019, od <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-kosovo-report.pdf>.

³ Ibid.

⁴ Evropska komisija, “Izveštaj o Kosovu * 2019”, Strazbur, april 2018, od <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-kosovo-report.pdf>

⁵ Ariana Qosaj-Mustafa i Donjeta Morina, Priština, decembar 2018, “Pristup pravosuđu za žrtve rodno zasnovanog nasilja na Kosovu: ukidanje nekažnjivosti počililaca”,

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/accessing_justice_for_victims_of_gender_based_violence_in_kosovo_eng.pdf

KIPRED, GLPS i ARTPOLIS konzorcijum “Zaštita i promovisanje ljudskih prava na Kosovu kroz aktivan Civilno društvo,” ugovor br. IPA / 2016 / 382-772 finansiran od strane Kancelarije EU na Kosovu.

⁶ Skupština Republike Kosova, Krivični zakon Republike Kosovo br. 04 / L-082, član 147, <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2834>

⁷ Evropska komisija, “Izveštaj o Kosovu * 2018”, Strazbur, april 2018,

Slabo sprovođenje paketa zakona o ljudskim pravima iz 2015 godine, nedostatak amandamentacije zakonodavstva za adresiranje pravnih nedostataka i pogrešnih kvalifikacija dela porodičnog nasilja, su identificirani kao najveće prepreke u zaštiti i unapređenju ljudskih prava na Kosovu. Štaviše, zaštita, unapređenje i sprovođenje ljudskih prava na Kosovu su stagnerali do tačke u kojoj se smatraju kao najslabije tačke na institucionalnom i državnom nivou. Ovaj zaključak izniče kao posledica slabe sudske reakcije na slučajevne porodičnog nasilja, koja omogućuje izvršiocima da izbegnu pravdu.⁸ Kao prvo, Krivični Zakon Kosova, koji je ušao na snagu 1 januara 2013 godine, nije kvalificirao porodično nasilje kao krivični prekršaj; drugo, Zakon o Polnoj Jednakosti prepoznaje polno zasnovano nasilje kao formu diskriminacije bez konkretnih kazni, što omogućuje izvršiocima da izbegnu pravdu; i treće, pogrešne kvalifikacije tužilaštva jednog dela domaćeg nasilja jeste dovelo do minimalnih kazni za slučajevne porodičnog nasilja. Na kraju, argumentovano je da je do 2019 godine Kosovo omogućavalo povećano društveno prihvatanje, toleranciju i nekažnjivost u vezi sa delima porodičnog nasilja, i to posebno od strane kosovskog pravnog sistema.⁹

Tek početkom 2019 godine, Kosovo je doživelo jedan pozitivan momenat u vezi sa zaštitom i unapređenjem ljudskih prava. Krivični je Zakon Kosova amandamentisan, pri čemu je uključena i definicija domaćeg nasilja kao zasebnog krivičnog dela.¹⁰ Štaviše, mart 2019 godine je obeležio i prvu doživotnu robiju koja je dodeljena za ubistvo žene i deteta od strane bivšeg partnera.¹¹ Treba se naglasiti da je do toga došlo tek nakon što je Žalbeni Sud oborio presudu Osnovnog Suda koji je izvršioca kaznio sa samo 24 godine zatvora za izvršeno krivično delo, i nakon povećanog pritiska Organizacija Civilnog Društva (CSO) koje se bave pravima žena.¹² Međutim, sudska odluka koja osuđuje delo ubistva treba da bude zadnje državno sredstvo koje treba da se upotrebi u zaštiti prava na život na Kosovu. Nema državnih institucija koji se ogleda u ovim slučajevima predstavlja državni neuspeh u pravovremenoj reakciji i obezbeđivanju osnovnih prava za svoje građane. U vezi sa pravima LGBTI zajednice, u oktobru 2018 godine u Prištini je organizovana druga Parada LGBTI Ponosa, i ona je bila

<https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-kosovo-report.pdf>

⁸Ariana Qosaj-Mustafa i Donjeta Morina, Priština, decembar 2018, "Pristup pravosuđu za žrtve rodno zasnovanog nasilja na Kosovu: okončanje nekažnjivosti počinitelaca",

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/accessing_justice_for_victims_of_gender_based_violence_in_kosovo_eng.pdf

⁹Ibid.

¹⁰ Skupština Republike Kosova, Krivični zakon Republike Kosovo br. 06 / L-074, član 248, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18413>

¹¹Uvid u Prištini, "Exhusband Osuđen na doživotnu zatvorsku kaznu zbog ubistva Valbone Ndrecajanddaughter", mart 2019, <https://prishtinainsight.com/ex-husband-sentenced-to-life-in-prison-for-murder-of-valbona-nrecaj-and-daughter/>

¹² Vidite, na primer, Mreža Žena Kosova reaguje i traži doživotnu zatvorsku kaznu za Pjetera Ndrečajna za ubistvo o njegovoj ženi i detetu, u <https://kallxo.com/r/rjeti-i-grave-kerkon-denim-te-perjetshem-per-pjeter-ndrecaj/>.

jako posećena u odnosu na onu iz 2017 godine.¹³ Štaviše, početak 2019 godine je označio još jednu pobjedu sa amandamentacijom Krivičnog Zakona Kosova i uključivanjem seksualne orijentacije i polnog identiteta kao ključnih elemenata u jednom mnoštvu krivičnih dela na Kosovu.¹⁴ Sa druge strane, krajem maja 2019, bilo je izveštaja o dva incidenta nasilja protiv žena romkinja. Prvi se incident desio u Lipljanu, a drugi u Uroševcu.¹⁵ Ova dva incidenta pozivaju na institucionalni odgovor u adresiranju svih dela mržnje. Štaviše, kosovske institucije moraju dati jasnu poruku da dela nasilja i govor mržnje neće biti dozvoljeni niti tolerisani na bilo koji način.

Ovaj kratak prikaz politika ima za cilj da ponudi jednu uopštenu analizu aktuelne situacije ljudskih prava na Kosovu. Konkretnije, ovaj kratak prikaz ima za cilj da analizira skorašnje amandamentacije pravnog okvira koji reguliše ovo polje, što će pomoći procenu uticaja koji su imali različiti izveštaji i reakcije CSO na podizanju institucionalne svesti oko ovog pitanja. Drugo, ovaj kratak prikaz će predstaviti unapređenje u raportiranju prekršaja ljudskih prava državnim institucijama, i on će na odgovarajući način takođe predstaviti neophodne ciljeve koji trebaju da budu deo Kosovske Strategije oko Ljudskih Prava Vlade Kosova za period 2019–2023. Na kraju, ovaj kratak prikaz ima za cilj da predstavi skorašnje razvoje oko pitanja ljudskih prava na Kosovu tokom perioda 2016 – 2019, isto kao i put napred u konkretnom adresiranju pitanja ljudskih prava i u unapređenju njihovog ispunjenja.

II. Amandamentisani pravni okvir koji reguliše Ljudska Prava na Kosovu

a) Ustav Republike Kosovo

Kosovo nije država članica Evropske Unije, Saveta Evrope i jednog broja drugih međunarodnih organizacija koje osiguravaju i štite ljudska prava. Štaviše, Kosovo nije država potpisnik nijedne od međunarodnih konvencija koje štite i unapređuju ljudska prava i osnovne slobode. Pošto nije članica niti jedne od gore navedenih međunarodnih organizacija, i pošto nije zemlja potpisivač međunarodnih konvencija o zaštiti ljudskih prava, ovaj sektor ima niži prioritet u kosovskim državnim institucijama. Tačnije, pošto Kosovo nije članica Saveta Evrope (CoE),

¹³Evropska komisija, "Izveštaj o Kosovu * 2019", Brisel, maj 2018.

<https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-kosovo-report.pdf>

¹⁴Skupština Republike Kosova, Krivični zakon Republike Kosovo br. 06 / L-074, član 70, član 141, Član 173, član 184, član 185, član 186, član 190, član 321,

<https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18413>

¹⁵Mreža Kosovskih žena, "RrGK alarmohet nga sulmi i serishem ndaj gruas rome ne Uroševac / KWN je pod nadzorom drugog napada na Romkinje u Uroševcu", Priština, maj 2019,

<https://womensnetwork.org/sq/rrgk-alarmohet-nga-sulmi-i-serishem-ndaj-gruas-rome-ne-ferizaj/?fbclid=IwAR3YRHniBvaMUiP4GonsVR9XPwNy-bAg8407ZRRMv6vSAMHmtJ6v-eyF6M>

njeni građani ne mogu da državu drže odgovornom pred Evropskim Sudom za Ljudska Prava (EctHR). EctHR, kao regionalno sudsko telo za ljudska prava je formiran od CoE da bi osigurao zaštitu i unapređenje osnovnih prava, nije dostupno za kosovske građane zbog toga što Kosovo nije deo CoE. Kao posledica, kosovske institucije ignorišu svoj mandat i odgovornost u vezi sa obezbeđivanjem poštovanja ljudskih prava u zemlji.

Da bi se *de jure* izbeglo kršenje ljudskih prava na Kosovu, da bi se obezbedila međunarodna podrška za građenje kosovske države, i da bi se ubrzala integracija Kosova u EU, CoE i druge međunarodne organizacije, CoE i druge međunarodne organizacije su direktno prenele većinu *acqui*-ja EU u Kosovski Ustav i u kosovskom zakonodavstvu. Preko ove prakse, Ustav je nabrojao Univerzalnu Deklaraciju o Ljudskim Pravima i sedam Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda kao direktno primenljive međunarodne sporazume i instrumente na Kosovu.¹⁶ Štaviše, da bi se osigurala potpuna saglasnost sa principima i članovima ovih instrumenata, Član 22 Ustava iskazuje da u slučaju bilo kakvog sukoba, ovi instrumenti imaju prioritet nad ostalim klauzulama zakona i ostalih akata javnih institucija.¹⁷

Kada se analiziraju međunarodni sporazumi i instrumenti koji su direktno primenljivi na Kosovu, može se primetiti da su univerzalna ljudska prava široko obuhvaćena. Međutim, instrumenti kao što je Istanbulska Konvencija, koji doprinose eliminaciji svih formi diskriminacija protiv žena i koji unapređuju suštinsku jednakost između žena i muškaraca, itd., nisu deo direktno primenljivih međunarodnih sporazuma i instrumenata nabrojanih u Ustavu.

Uzimajući u obzir da Kosovo nije bilo u stanju da ratifikuje Istanbulsku Konvenciju, bilo je preporučeno da Kosovo mora amandamentisati svoj Ustav da bi priznala direktnu primenljivost ove Konvencije.¹⁸ Ovo je bila jedna od glavnih preporuka CSO-a i Institucije Kosovskog Ombudspersona kada se radilo o ustavnoj zaštiti ljudskih prava na Kosovu.¹⁹ Odgovarajući na jednu inicijativu datu od Žena Članica Skupštine u Kosovskoj Skupštini, Ustavni Sud Kosova je donelo pozitivnu odluku oko ovog pitanja i omogućio je Kosovskoj Skupštini da glasa oko

¹⁶Skupština Republike Kosovo, "Ustav Republike Kosovo", Priština, april 2008, član 22, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=3702>

¹⁷Ibid.

¹⁸Ariana Qosaj-Mustafa i Donjeta Morina, Priština, decembar 2018, "Pristup pravosuđu za žrtve rodno zasnovanog nasilja na Kosovu: okončanje nekažnjavanja počilaca",

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/accessing_justice_for_victims_of_gender_based_violence_in_kosovo_eng.pdf

¹⁹ Ibid.

usvajanja amandamenta. Sud je ocenio da će predloženi amandament osnažiti privrženost Kosova prema zaštiti ljudskih prava.²⁰

Skupština Kosova je 4. maja 2019. godine pozvana da glasa o ustavnom amandmanu koji priznaje direktnu primjenu Istanbulske konvencije na Kosovu. Nažalost, ovaj amandman nikada nije izglasan i odložen je zbog potrebe za glasovanjem Srpske liste potrebne za ustavne amandmane. Nažalost, predloženi amandman koji ima za cilj da prizna direktnu prijemljivost Istanbulske konvencije na Kosovu nikada nije izglasan zbog nedostatka glasova Srpske liste. Skupština i dalje koordinira ovu inicijativu sa svim relevantnim političkim strankama kako bi stvorila većinu glasova potrebnih za ustavne amandmane. Ovaj neuspjeli pokušaj još jednom je pokazao ograničenu politički prioritet i nedostatak institucionalne koordinacije za zaštitu ljudskih i osnovnih prava u skladu sa evropskim standardima.

b) Krivični Zakon Kosova br. 06 / L-074 (Krivični Zakonik Kosova), 2019 Godine

S druge strane, Kosovo je pokazalo određeni napredak u izmjeni postojećeg zakonodavstva u rješavanju problema nasilja u porodici, seksualnog integriteta i zločina iz mržnje nad LGBTI zajednicom. Uključivanje i definisanje nasilja u porodici kao zasebnog krivičnog dela u krivičnom zakonu Kosova, tačno definišući sva dela nasilja u porodici u skladu sa zahtevima Istanbulske konvencije, predstavlja poslednje dostignuće u borbi protiv nasilja u porodici.²¹ Povrh toga, stvaranje nacionalne jedinstvene baze podataka koja omogućava praćenje i krivično gonjenje slučajeva nasilja u porodici na Kosovu bila je jedna od mnogih preporuka izveštaja Evropske Komisije institucijama i implementacija Kosovske strategije i akcionog plana protiv nasilja u porodici (2016-2020).²² Dana 14. marta 2019. godine, vladine institucije koje se bave nasiljem nad ženama potpisale su memorandum o razumijevanju o integrisanoj i jedinstvenoj bazi podataka za slučajeve nasilja u porodici. Ova baza podataka će omogućiti praćenje i krivično gonjenje slučajeva nasilja u porodici na Kosovu, i osigurati odgovornost, obavezujući relevantne institucije da dostave bazi podataka potrebne informacije sa centralnog i lokalnog nivoa.²³ Ovaj mehanizam je priznat kao “presudan korak ka implementaciji standarda postavljenih u Istanbulskoj konvenciji.”²⁴

²⁰Forum Evropskog parlamenta za seksualna i produktivna prava, “Kosovo za izmene i dopune Ustava da priznaju Konvenciju iz Istanbula”, Brisel, maj 2019, <https://www.epfweb.org/node/879>

²¹Skupština Republike Kosovo, Krivični zakon Republike Kosovo br. 06 / L-074, član 248, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18413>

²² Vidi Strategija na <https://abgj.rks-gov.net/publikimet/105/publikimet-abgj>.

²³UN Women Europe and Central Asia, "Kosovo treba da počne da koristi integrisanu bazu podataka za nasilje u porodici", april 2019, <http://eca.unwomen.org/en/news/stories/2019/04/kosovo-to-start-using-an-integrated-database-for-cases-of-domestic-violence>

²⁴Ibid.

Pored toga, novi Krivični zakon Kosova uključio je seksualnu orijentaciju i rodni identitet kao glavne elemente niza krivičnih dela na Kosovu. Novi kodeks je uključio zločine iz mržnje i diskriminaciju LGBTI zajednice kao specifična krivična djela koja proširuju pravnu zaštitu LGBT zajednice na Kosovu.

Razmišljajući o novim izmenama i dopunama Krivičnog zakona Kosova, treba priznati beskrajn rad civilnog društva na Kosovu na uvrštavanju definicije nasilja u porodici kao posebnog krivičnog dela u Krivičnom zakoniku Kosova i seksualne orijentacije i rodnog identiteta kao glavni elementi brojnih krivičnih dela na Kosovu.²⁵ Zbog nedostatka odgovarajuće pravne definicije Krivičnog zakonika do sada, slučajevi nasilja u porodici su bili veoma česti na Kosovu. Novim amandmanom, javne institucije moraju osigurati provedbu zakona i dovesti do rezultata u osiguravanju zaštite od nasilja u porodici na Kosovu. Pored tog pitanja, kosovske institucije treba da imaju na umu to, kao što je navedeno u izveštaju Evropske Komisije iz 2019. godine, osim uključivanja zaštite od diskriminacije na osnovu pola i seksualne orijentacije i pojačanje svijesti stanovništva u vezi sa LGBT pravima, pošto još uvijek postoji potreba da se osigura svijest i prihvatanje takvih prava od strane javnosti.²⁶

III. Povećana institucionalna svijest o kršenju ljudskih prava i dosadašnji napretak

Ovaj odeljak ima za cilj da predstavi napredak u prijavljivanju kršenja ljudskih prava u državnim institucijama od 2015. godine (nakon usvajanja paketa ljudskih prava) do 2018. godine. Kada analiziramo ove podatke, treba prepoznati efekat mnogih izvještaja o istraživanju i kampanje za podizanje svijesti o podizanju svijesti institucija o kršenju ljudskih prava na Kosovu.²⁷ Kroz ovaj mehanizam praćenja, institucije su takođe mogle da prate ciljane slučajeve koji su prijavljeni policiji, oni koji su prosleđeni tužilaštvu, slučajevi koji se šalju sudovima i podaci o slučajevima kršenja ljudskih prava koji su prijavljeni i istraženi od strane Ombudsmana.

²⁵ Videti Op-Ed od strane otpravnika poslova Collen Hylanda iz Ambasade SAD na Kosovu, "Kosovske žene su podigle svoju Glasovi o nasilju zasnovanom na rodu: hajde da se uverimo da su žrtve videli rezultate," objavljeno u Koha Ditore 29/11/2018 dostupno na

https://xk.usembassy.gov/oped_gbv/

²⁶Evropska komisija, "Kosovo * 2019 Report", Brisel, maj 2018,

<https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-kosovo-report.pdf>

²⁷KIPRED, GLPS i Artpolis, Civilno društvo za ljudska prava, <http://www.cshr-ks.org/en/>.

U vezi s tim, kroz zajednički projekat koji podržava Kancelarija Evropske unije na Kosovu, odnosno „Zaštita i Promovisanje civilnog društva kroz aktivno civilno društvo 'za ljudska prava', KIPRED, Grupa za pravna i politička pitanja Studije (GLPS) i Artpolis su kreirali mehanizam praćenja kako bi predstavili statističke podatke o slučajevima ljudskih prava kršenja.

a) Slučajevi kršenja ljudskih prava koji su prijavljeni policiji i oni koji su prosljeđeni tužilaštvu u periodu od 2015. do 2018. godine

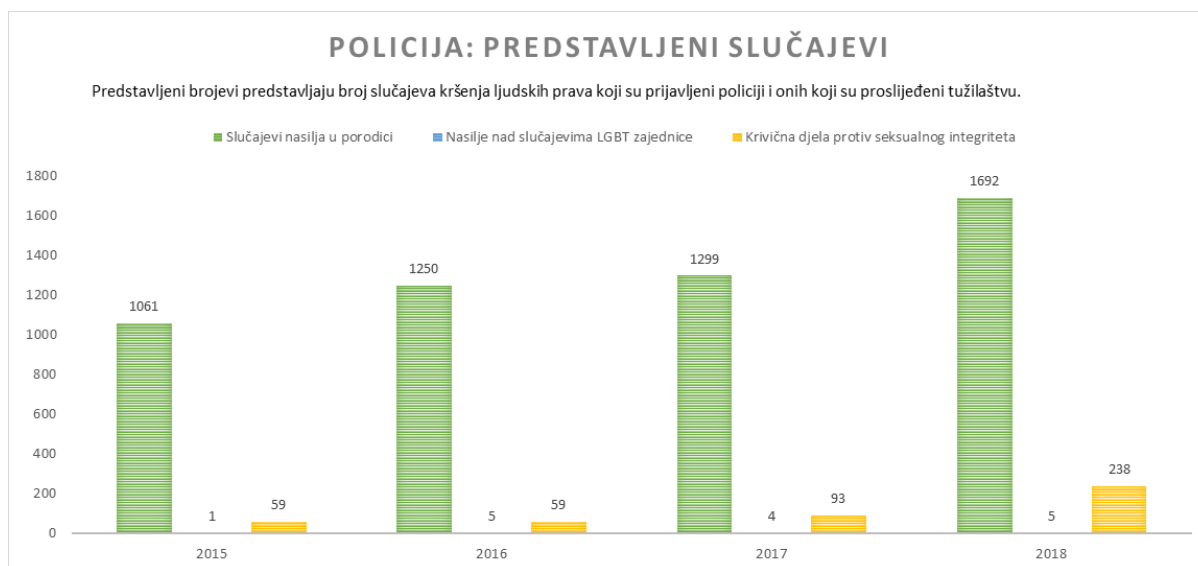

Diagram 1

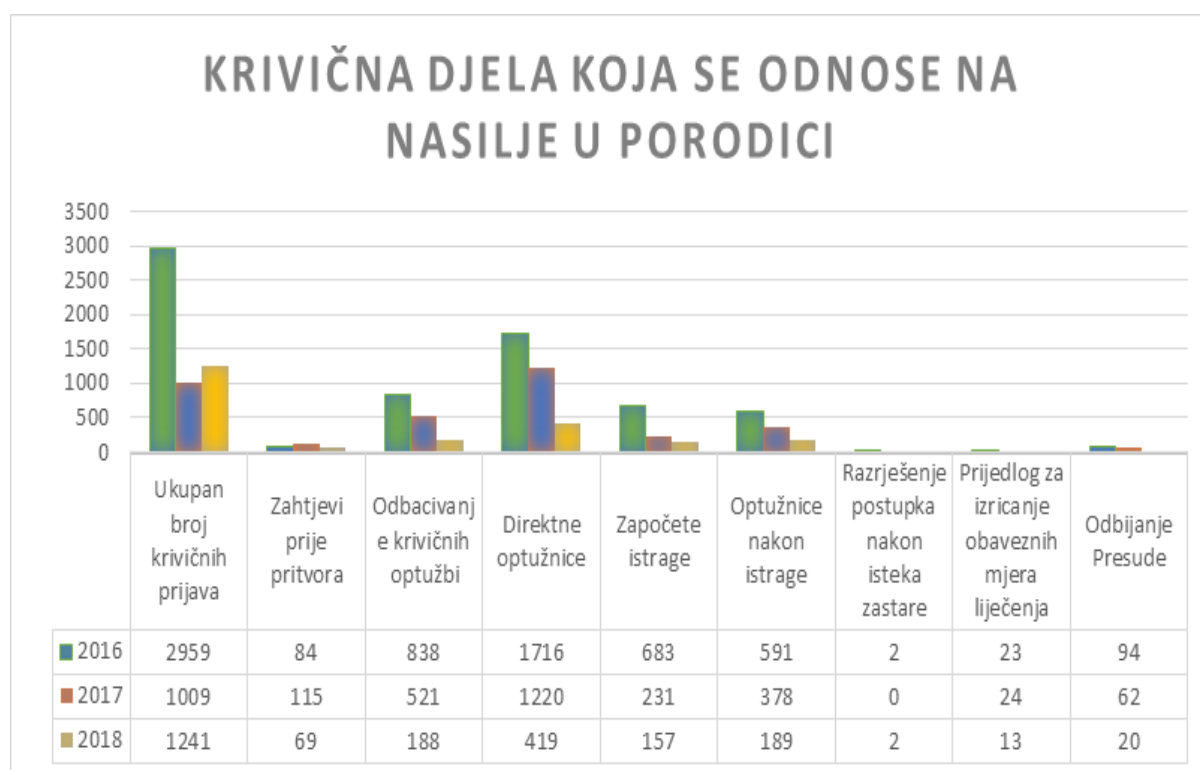
Kada se analizira dijagram 1, može se primijetiti da je broj slučajeva nasilja u porodici prijavljenih policiji, između 2015 i 2018 godine, bio nešto drugačiji. Najveći broj slučajeva nasilja u porodici koji su prijavljeni policiji je 2018 godine, sa ukupno 1692 slučaja, što je značajno povećanje u odnosu na 2017 godinu za 23,22% prijavljenih slučajeva. S druge strane, u 2015 godini zabilježen je najmanji broj prijavljenih slučajeva sa ukupno 1061 slučaja. Može se primijetiti da je došlo do pozitivnog trenda u broju slučajeva prijavljenih policiji koji se uglavnom mogu pripisati mnogim kampanjama za podizanje svijesti, otvorenim javnim protestima pod vodstvom civilnog sektora koji se odnose na kršenja ljudskih prava žrtava nasilja u porodici i rodno osnovanog nasilja kao i drugi događaji tokom godina.

Kada je upoređen broj slučajeva nasilja protiv LGBT zajednice prijavljen policiji, u 2016. i 2018 godini, ukupno je prijavljeno 10 slučajeva, po 5 slučajeva po godini. Ovaj broj označava najveći broj prijavljenih slučajeva za period koji se prati od 2015 do 2018. Za razliku od 2016 i 2018, u 2015 godini samo jedan slučaj je prijavljen policiji. Uzimajući u obzir povrede LGBT zajednice na Kosovu, slučajevi prijavljeni policiji ne služe nužno za merenje trenda slučajeva nasilja nad ovom zajednicom. Što se tiče broja prijavljenih slučajeva policiji protiv seksualnog integriteta, varijabla se mijenja godinama. U 2018 godini, u policiji je prijavljeno 238 slučajeva seksualnog integriteta, što označava najveći broj prijavljenih slučajeva u periodu od 2015. do 2018 godine. Naprotiv, u 2015 godini prijavljeno je samo 59 slučajeva. Još jednom se može primijetiti pozitivan trend u broju slučajeva prijavljenih policiji, uglavnom zbog podizanja

svijesti žrtava kroz javne proteste ženskih grupa, izmjene pravnog okvira i drugih događaja u ovoj oblasti.

Analizirajući podatke prikupljene u godinama (2015 - 2018) prema prijavljenim slučajevima Policiji o nasilju u porodici, o nasilju nad LGBT zajednicama i krivičnim djelima protiv seksualnog integriteta, može se doći do istog zaključka za svaki slučaj. Kao što je analizirano, broj prijavljenih slučajeva protiv slučajeva nasilja u porodici, slučajeva nasilja nad LGBT zajednicom i krivična djela protiv seksualnog integriteta su neznatno porasli tokom posmatranog perioda. Štaviše, iako je broj prijavljenih slučajeva neznatno povećan, izvještavanje ostaje na niskom nivou uglavnom praćeno sporim odgovorom pravosudnog sistema koji dozvoljava počiniteljima da produ često nekažnjeni ili kažnjeni s niskim kaznama.²⁸

b) Krivična djela povezana sa nasiljem u porodici 2016-2018

²⁸ Supra note at 18.

Dijagram 2: Izvor²⁹

Što se tiče slučajeva nasilja u porodici, gornji dijagram predstavlja detaljniju sliku slučajeva analiziranih tokom nekoliko godina.³⁰ Dijagram 2 ilustruje ukupan broj predmeta protiv porodičnog nasilja primljenog od 2016. do 2018. godine. Može se primijetiti da je došlo do smanjenja ukupnog broja prijavljenih slučajeva među godinama u poređenju sa podacima Kosovske policije, na primjer. U 2016. godini, od 2959 predmeta, tužilaštvo je podnijelo samo 84 zahtjeva za pred-pritvor. Dok se u 2017. godini broj povećao na 115. Naprotiv, početkom 2018. godine taj broj se smanjio u 69 slučajeva. Nadalje, u ovom dijagramu se može uočiti fluktuacija odbačenih krivičnih prijava. U 2016. godini je najveći broj odbačenih predmeta, ukupno 838 i 2018 označava najmanji broj odbačenih predmeta, ukupno 188. Iste analize odnose se na slučajeve u kojima postoje direktne optužbe, optužbe nakon istrage i presude o odbijanju. Naprotiv, broj odbačenih predmeta zbog isteka i zastare slučajeva³¹ je isti u 2016 i 2018. godini, dok u 2017. nije bilo predmeta koji su odbačeni zbog zastare.

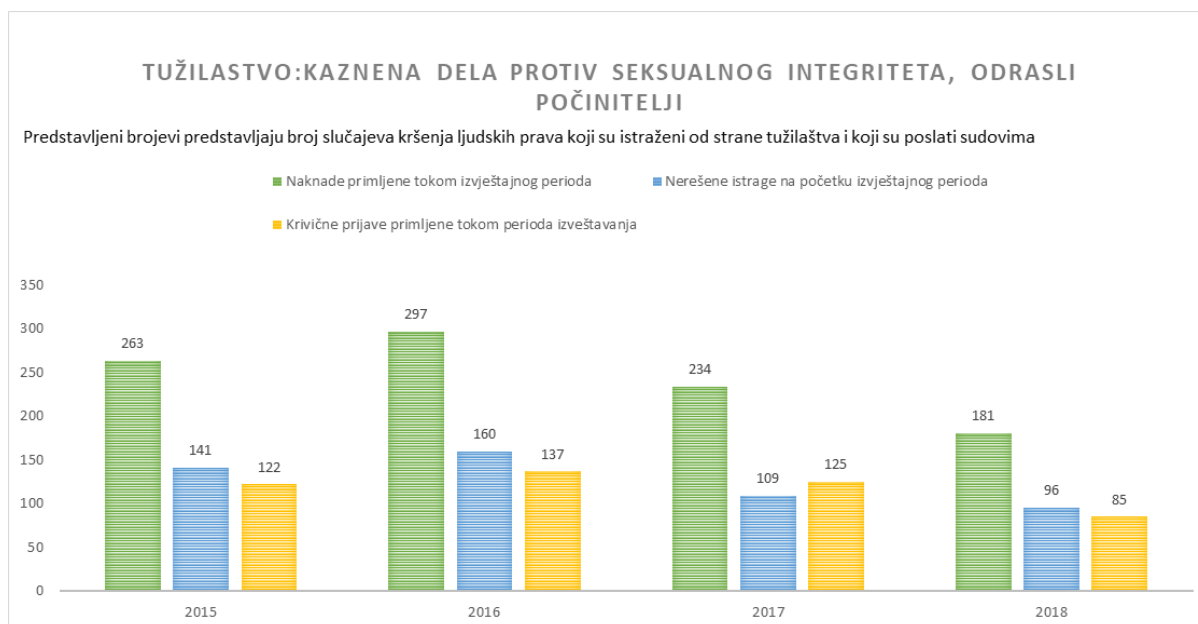
Glavni razlog za mali broj zahtjeva prije pritvora bio je neuspjeh tužilačkog sistema da ispuni svoj mandat kako bi učinkovito reagirao na slučajeve nasilja u porodici. Štaviše, nedostatak odgovarajuće definicije nasilja u porodici djeluje u okviru krivičnog zakona Kosova, što je stvorilo poteškoće u dokazivanju da je krivično djelo počinjeno. Zbog izmjene Krivičnog zakonika, očekuje se da će se povećati broj osuđujućih presuda i stoga OCD-i trebaju nastaviti pratiti pravilnu provedbu ovih odredbi, nedavno izmijenjenih i dopunjenih.

²⁹ Autorska adaptacija na osnovu izvještaja "Pristup pravosuđu za žrtve rodno zasnovanog nasilja na Kosovu: Prekid nekažnjavanja počilaca. "KIPRED, GLPS i Artpolis za projekat koji finansira EU" Zaštita i promocija Ljudska prava na Kosovu kroz aktivno civilno društvo", https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/accessing_justice_for_victims_of_gender_based_violence_in_kosovo_eng.pdf

³⁰ Podaci prikazani u ovoj tabeli za 2018. godinu prikupljeni su samo za prvih šest mjeseci ove godine.

³¹ Član 99 Krivičnog zakonika Kosova definiše zakonsko ograničenje krivičnog gonjenja kao 1. Osim ako nije drugačije izričito predviđeno ovim Zakonikom, krivično gonjenje se ne može pokrenuti nakon sljedećih perioda: 1.1. trideset (30) godina od izvršenja krivičnog djela kažnjivog doživotnim zatvorom; 1.2. dvadeset (20) godina od izvršenja krivičnog djela za koje je propisana kazna zatvora u trajanju dužem od deset (10) godina ili 1.6. četiri (4) godine od izvršenja krivičnog djela za koje je propisana kazna zatvora do jedne (1) godine ili kazna za novčanu kaznu

c) Slučajevi kršenja ljudskih prava koji su istraženi od strane tužilaštva i koji su upućeni sudovima 2015-2018

Dijagram 3

Prema podacima prikupljenim iz mehanizma praćenja i prikazanim u Dijagramu 3, od 2015. do 2018. godine, tužilačke službe su istraživale samo slučajeve krivičnih djela protiv seksualnog integriteta. Nema podataka o nasilju nad LGBT zajednicom.

U odnosu na broj podignutih optužnica u izvještajnom periodu za krivična djela protiv seksualnog integriteta, u 2015. godini prijavljeno je 263 slučaja. Sljedeće godine obilježava najveći broj podnesenih optužnica u izvještajnom periodu od 2015. do 2018. godine, s ukupno 297 podignutih optužnica. Za razliku od 2016. godine, ukupan broj podignutih optužnica protiv ovog krivičnog djela i dalje se smanjuje, dostižući samo 181 optužnica godine 2018.

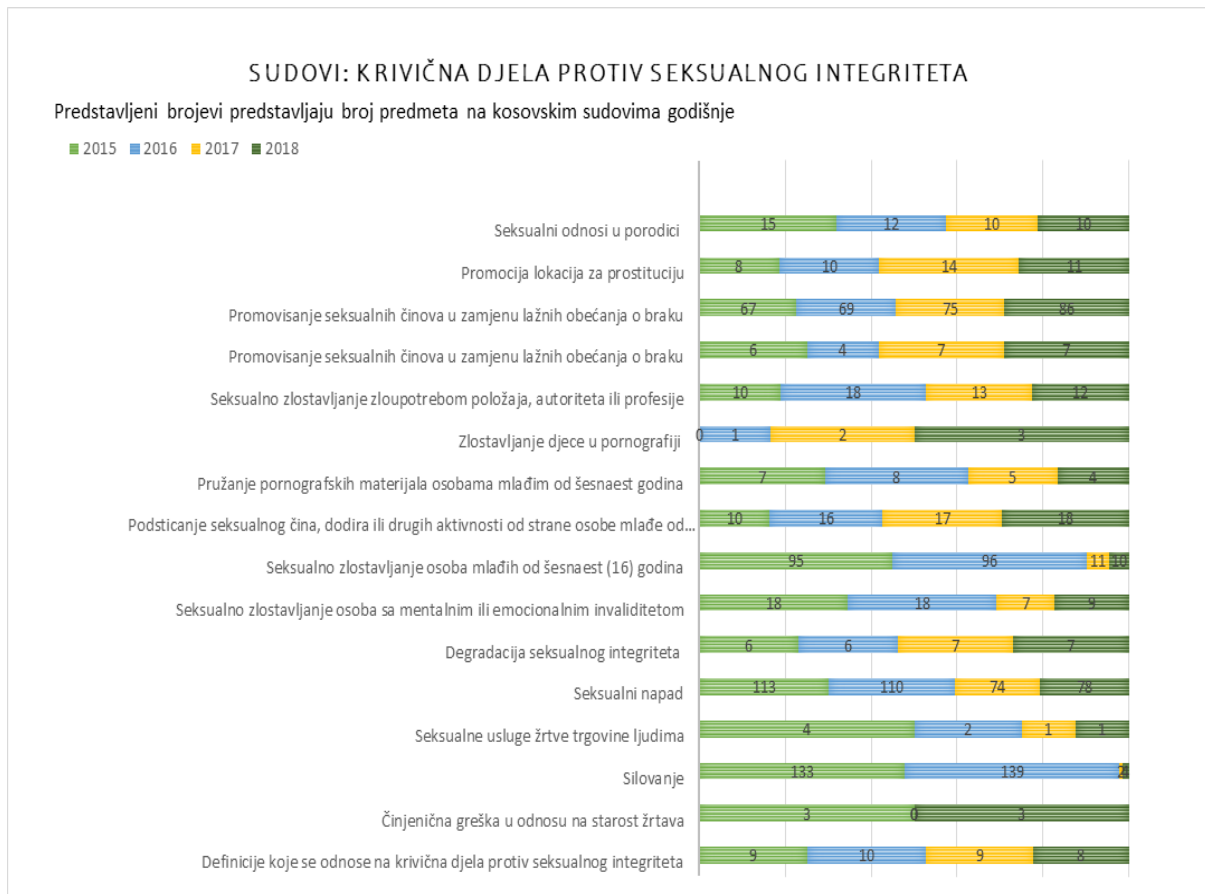
Pored toga, u odnosu na broj neriješenih istraga na početku izvještajnog perioda, u 2016. godini zabilježeno je ukupno 160 slučajeva, koji su ostali najveći u izvještajnom periodu godine sa neriješenim predmetima. Naprotiv, 2018 godine registrovano je samo 96 slučajeva neriješenih istraga na početku izvještajnog perioda za krivična djela protiv seksualnog integriteta.

Pored toga, analizirajući broj krivičnih prijava primljenih tokom izvještajnog perioda o krivičnim djelima protiv seksualnog integriteta, može se zaključiti da je 2016 označen najveći broj primljenih predmeta. Tokom 2016 godine bilo je ukupno 137 krivičnih prijava primljenih tokom izvještajnog perioda. Još jednom 2018 godine je primljeno najmanji broj primljenih krivičnih prijava, što je samo 85 slučajeva.

Od 2015. do 2018 godine prema predmetima protiv seksualnog integriteta koji je istražilo tužilaštvo i upućeno sudovima, treba napomenuti da je 2016 godina obilježila godinu sa

najvećim brojem podignutih optužnica, neriješenih predmeta i broja primljenih krivičnih prijava. od strane ove institucije. Sveukupno gledano, kako se analizira, broj krivičnih djela za koja se tereti protiv seksualnog integriteta smanjuje se tokom godina.

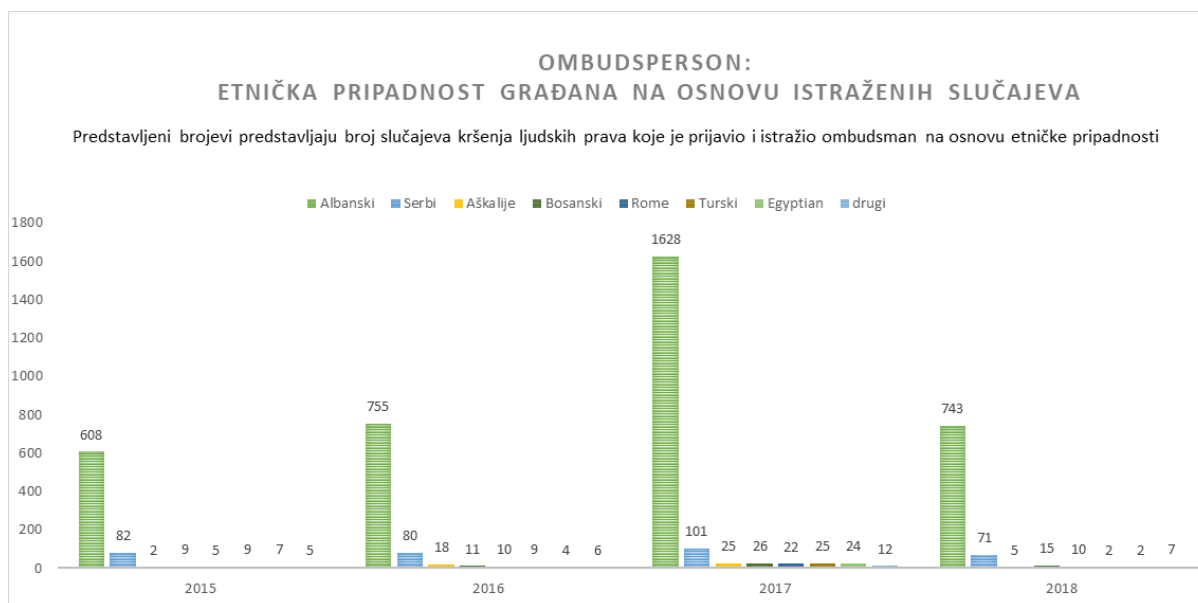
e) Slučajevi kršenja ljudskih prava koje su sudovi primili i rešili između 2015-2018 godine

Dijagram 3.1

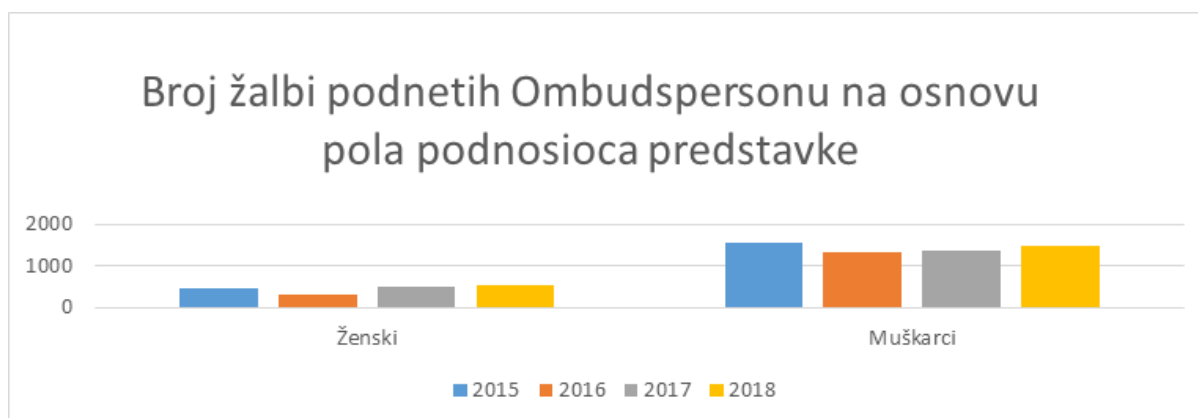
Broj slučajeva krivičnih djela protiv seksualnog integriteta u kosovskim sudovima u periodu od 2015 do 2018 godine značajno je fluktuirao. Prema brojkama prikazanim na dijagramu 3.1, u 2015 godini bilo je ukupno 504 ovakvih slučajeva. U 2016 godini došlo je do blagog povećanja broja slučajeva. Ukupno, bilo je 519. Naprotiv, u 2017 se može primijetiti značajno smanjenje broja slučajeva na ukupno 254. U 2018 godini bilo je 271 registrovanih slučajeva, 17 slučajeva više od 2017 godine, ali još uvijek vrlo niska brojka u odnosu na godinu 2015.

e) Slučajevi kršenja ljudskih prava koji su prijavljeni i istraženi od strane ombudsmana

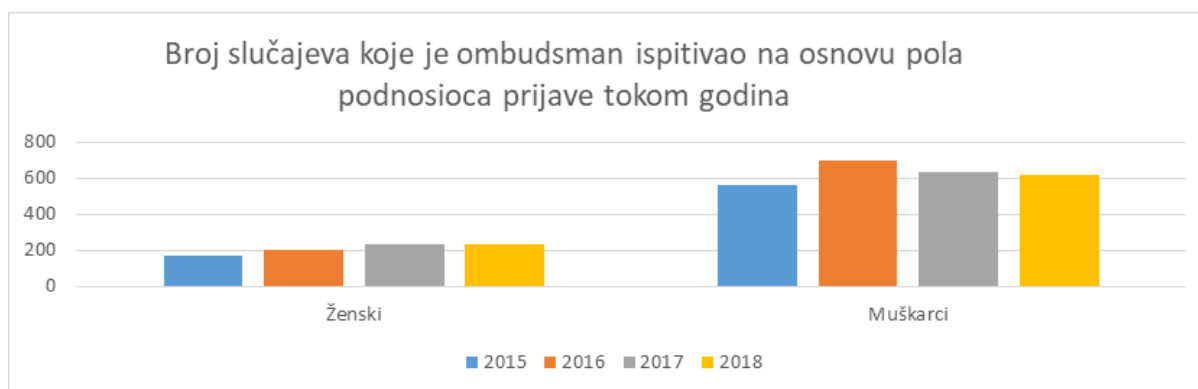
Dijagram 4

Dijagram 4 prikazuje etnički zasnovane podatke o slučajevima kršenja ljudskih prava koji su prijavljeni i istraženi od strane Institucije Ombudspersona među godinama. Većina slučajeva koji su prijavljeni između godina bili su po nacionalnosti Albanci. S druge strane, broj prijavljenih slučajeva među godinama varira od godine do godine. U 2015 godini je zabeležen najmanji broj prijavljenih slučajeva od strane Aškalijskih, dok je u 2016 najmanji broj prijavljenih slučajeva bio od strane Egipćana. Štaviše, 2018 godine, broj slučajeva prijavljenih na osnovu etničke pripadnosti ponovo su bili Egipćani i druge manjine. Iako prijavljeni slučajevi variraju iz godine u godinu, ovo poređenje pokazuje ukupan broj prijavljenih slučajeva na osnovu etničke pripadnosti.

Dijagram 5

U Dijagramu 5 mogu se naći podaci razvrstani po polu prema broju pritužbi koje je Ombudsman primio tokom godina. Kako je analizirano, broj pritužbi koje je Ombudsman primio od muškaraca uvijek je veći od broja žalbi koje su primljene od strane žena. Razlika između broja žalbi koje je ova institucija primila na osnovu pola podnosioca zahtjeva je veoma visoka. U 2015 godini, 449 žalbi su podnesene od strane žena, a 1546 žalbi su podnesene od strane muškaraca. Isti trend je primećen i u narednim godinama.

Dijagram 6

Pored toga, imajući u vidu da je najveći broj žalbi koje je primio ombudsman od muškaraca, može se očekivati da najveći broj slučajeva koje ova institucija istražuje na osnovu pola podnosioca predstavke bude od muškaraca, kao što je navedeno u Dijagramu 6. Međutim, može se primijetiti da je 2016 godina obilježila godinu sa najvećim brojem slučajeva koje je Ombudsman ispitao za kandidate za muškarce i 2017 za žene kandidatkinje.

IV) Drugi institucionalni i politički pristupi za osiguranje zaštite ljudskih prava na Kosovu

a) Nacrt strategije i akcionog plana za ljudska prava na Kosovu 2019 -2023

U ovom odeljku se analiziraju ključne tačke koje su dio Strategije i Akcionog Plana Kosova za ljudska prava 2019-2023. Mnogo puta je priznato da Kosovo u celini ima adekvatan institucionalni i pravni okvir u oblasti ljudskih prava, uključujući relevantne strategije i akcione planove, ali implementacija ostaje slaba.³²

³²Evropska komisija, "Kosovo * 2019 Report", Brisel, maj 2018, <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-kosovo-report.pdf>

Štaviše, Izvještaj Evropske Komisije za Kosovo za 2019 navodi da su ljudska i osnovna prava široko zaštićena i garantovana na Kosovu.³³ Međutim, prema izveštaju, zbog finansijskih razloga, ograničene političke volje i nedostatka koordinacije, kosovskim institucijama nedostaje sprovođenje zakonodavstva. Da bi potvrdio ovaj zaključak, izveštaj stavlja naglasak na neuspeh Kosova da finalizira Strategiju za ljudska prava na Kosovu, proces koji je započeo godine 2013. Štaviše, izveštaj se bavi nedostatkom koordinacije među postojećim mehanizmima za obezbeđivanje zaštite ljudskih prava na Kosovu, kontinuiranom zavisnošću od stranih donatora, potrebom da se garantuju prava manjina, posebno Roma i Aškalija itd. Pored toga, u izvještaju se pominje nedostatak potrebnih resursa i kapaciteta Savjetodavne kancelarije za Dobro Upravljanje kako bi ispunio svoj mandat za koordinaciju i izradu politika u oblastima dobrog upravljanja, ljudskih prava, jednakih mogućnosti i antidiskriminacije.³⁴ Pored toga, da bi se izmerio napredak Kosova u poboljšanju zaštite ljudskih prava, Svetski izveštaj Human Rights Watch-a za 2019 razmatrao je mnoge slučajeve.³⁵ Što se tiče unutrašnje politike Kosova u pravcu poboljšanja zaštite ljudskih prava, između ostalog, naglašeni su tretman manjina, prava žena, seksualna orijentacija i pitanja rodnog identiteta.

Sve u svemu, prema izvještaju, napredak Kosova u poboljšanju zaštite ljudskih prava tokom godine 2018 smatran je sporim.

Što se tiče tretmana manjina, Svjetski izvještaj o ljudskim pravima iz 2019 godine izvijestio je da se Romi, Aškalije i Egipćani i dalje suočavaju s istim problemima integracije koji utječu na njihova osnovna ljudska prava u pogledu pribavljanja ličnih dokumenata, pristupa zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju. Drugo, kada se razmatra odnos između Srba i Albanaca, u izveštaju se naglašavaju kontinuirane međuetničke tenzije između njih. Što se tiče ženskih prava, pitanje nasilja u porodici i dalje prevladava kao problem. Nasilje u porodici ostaje kao jedan od glavnih problema prilikom razmatranja zaštite ljudskih prava na Kosovu. U izvještaju se naglašava slab institucionalni odgovor prema zlostavljačima i institucionalni nemar u pogledu presudnog značaja koji skloništa žrtava imaju u tom pogledu. Treće pitanje naglašeno u izvještaju je institucionalni tretman prema LGBT zajednici na Kosovu. Govor mržnje usmjeren LGBT

³³Ibid. Pogledajte stranicu 4 – 24.

³⁴Ibid.

³⁵Posmatranje ljudskih prava 2019”,
https://www.hrw.org/sites/default/files/world_report_download/hrw_world_report_2019.pdf

zajednici i institucionalno odbijanje zahtjeva transrodne osobe da promijeni ime i pravni rod, istaknuto je kao glavni propust zemlje u osiguravanju zaštite ljudskih prava.

Štaviše, pre nego što se analiziraju dodatna pitanja koja treba da adresiraju Nacrt strategije i akcioni plan za ljudska prava na Kosovu 2019-2023, treba napomenuti izveštaj ERAC-a i predloge o strategiji za ljudska prava za Kosovo 2016 - 2022.³⁶ Što se tiče pravnog okvira Kosova i osnovnih sloboda, ovaj izveštaj zaključuje da zbog nedostatka posvećenosti, jasne podele dužnosti, iskustva i ljudskih i finansijskih resursa, kosovska vlada se suočava sa teškoćama u implementaciji postojećeg zakonodavstva o ljudskim pravima. Štaviše, ovaj izveštaj se bavio pominjanjem, nedostatkom adekvatnog planiranja budžeta i nedostajućih ljudskih kapaciteta, kao ključnim pitanjima koja doprinose velikom nedostatku pravilne implementacije kosovskog pravnog okvira. Izveštaj ERAC-a razradio je potrebu da se uspostavi sveobuhvatan politički okvir koji bi služio kao „kišobran“ za druge povezane strategije koje se bave ljudskim pravima. U tom smislu, takva strategija bi spojila sve postojeće strategije o ljudskim pravima u jedinstvenu strategiju. Stoga bi njegoa implementacija bila mnogo lakša.³⁷

Shodno tome, na osnovu analiza gore navedenih izveštaja i rezultata monitoringa koji naglašavaju izazove sa kojima se suočavaju žrtve gore analiziranih kršenja ljudskih prava, od suštinskog je značaja da se ponude preporuke u vezi sa nedavnom inicijativom za Kosovo da izradi sveobuhvatnu strategiju ljudskih prava. Stoga, akcioni plan politike Kosova i Strategija za ljudska prava za period 2019 – 2023, treba da osigura posvećenost vlade vladavini prava, poboljšanu implementaciju zakonodavstva i efikasnu zaštitu i sprovođenje ljudskih prava na Kosovu da bi se obezbedila aktivna uloga pravednog sistema.

Prvo, da bi se osiguralo poštovanje i sprovođenje prava manjinskih zajednica na Kosovu, vlada treba da pokaže posvećenost sprovođenju svog zakonodavstva. Stoga bi se osigurala njihova puna integracija u kosovsko društvo. Stvaranje jednakih obrazovnih mogućnosti za sve manjinske zajednice na Kosovu, i jednake mogućnosti zapošljavanja za sve manjinske zajednice u javnim institucijama bi osiguralo sprovođenje zakona. Dalje, kosovski sudovi bi takođe trebalo da brzo reaguju na sve slučajeve prijavljene kršenja manjinskih zajednica.³⁸

³⁶Koalicija za jednaka prava za sve – ERAC, “Strategija ljudskih prava za Kosovo 2016 – 2022: Put naprijed”, Septembar 2016, http://www.ecmikosovo.org/uploads/002.%20HR_Strategy_ENG.pdf

³⁷Ibid.

³⁸ Supra note at 18.

Drugo, Vlada Kosova treba da izrazi jasnu posvećenost zaštiti, poštovanju, promovisanju i sprovođenju ženskih prava kroz jasne akcije. Aktivnosti koje treba preduzeti trebalo bi da predviđaju izmenu ustava, kao što je prema Istanbulskoj konvenciji, kontinuirane kampanje podizanja svesti na svim nivoima vlasti i medijska kampanja za podizanje svesti javnosti u celini. Štaviše, Vlada treba da obezbedi opcije politika za rešavanje problema identifikovanih raznim izveštajima,³⁹ u vezi sa neophodnošću potpunog poštovanja Zakona o ravnopravnosti polova, Zakona o izborima i Zakona o opštinskim izborima koji predviđaju različite kvote za najmanje zastupljeni rod na pozicijama odlučivanja.

Konačno, još važnije, nacionalni i međunarodni izveštaji o pitanjima ljudskih prava na Kosovu su izvestili da se LGBT zajednica na Kosovu suočava sa diskriminacijom na svim nivoima zbog njihove seksualne orijentacije ili rodnog identiteta. Štaviše, do aprila 2019. godine, Krivični zakon Kosova je smatrao otežavajućom okolnošću ako je pol ili seksualna orijentacija bila motiv za krivično delo. Samo u aprilu 2019. godine, Krivični zakon Kosova je dopunjen kako bi se pružila šira pravna zaštita LGBT zajednice od djela kao što su zločini iz mržnje i drugi zločini motivisani polom i osobama seksualne orijentacije. Stoga, kosovska vlada mora da obezbedi da se novi Krivični zakonik sprovede i LGBT zajednica će uživati svoja ustavna i zakonska prava. Strategija bi trebala predvidjeti konkretan plan o podizanju svijesti među svim vladinim nivoima i široj javnosti o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika i uključiti sve zainteresirane strane u osiguravanje njegove zakonite provedbe.

V. Zaključak

U ovom kratkom tekstu data je kratka analiza nedavnih događaja vezanih za pitanja ljudskih prava koje je koalicija pratila u periodu od 2015 do 2018 godine. Polazeći od ustavne zaštite ljudskih prava, u sažetku se ističe ograničena politička volja i nedostatak koordinacije u zaštiti ljudskih prava i osnovna prava u skladu sa evropskim standardima. Neuspjeh u izmjeni Ustava i uključivanje direktne primjenjivosti Istanbulske konvencije na Kosovu obilježili su nazadak u kosovskom ustavnom pristupu zaštiti ljudskih prava i ljudskih prava žena žrtava nasilja u porodici i nasilja nad ženama. Nasuprot izmeni Ustava, poslanici kosovskog parlamenta - poslanici su pokazali spremnost da se izmene zakoni tako što su predložili izmenu pravne i međunarodne definicije nasilja u porodici i zločina iz mržnje nad LGBT zajednicom na

³⁹ Vidite, na primer, mišljenje Ombudsperson Institucije koje se odnosi na kosovske izbore 2016 i zahtjeve Kosovski Zakon o ravnopravnosti polova na kvotu. Dostupno na www.theioi.org/downloads/144hj/kosovo_om_annual-report_2016_en-1.pdf

Kosovu. Ovo je označilo samo ključni napredak koji su državne institucije postigle na političkom i zakonodavnom nivou.

Osim toga, podaci prikazani u mehanizmu praćenja uz podršku projekta Civilno društvo za ljudska prava pokazali su brojne razlike u broju slučajeva prijavljenih policiji, procesuirani od strane tužilačkih službi i presuđenim od strane sudova. Podaci ukazuju da ne postoji jasna veza o tome kako se broj slučajeva prati i evidentira i razlikuju se od institucije do druge. Zbog nedostatka odgovarajuće definicije nasilja u porodici, zločina iz mržnje nad LGBTI zajednicom i seksualnog integriteta u okviru Krivičnog zakona na Kosovu, sve do početka 2019 godine, policija, državni tužilac i sudovi različito prate sve slučajeve. Stoga u tim institucijama nema jasnih i uporedivih podataka o ovim slučajevima.⁴⁰

Dalje, analiza trenutne situacije razrađuju i neke od glavnih stubova na koje treba usredsrediti Strategiju Kosova i Akcioni plan za ljudska prava 2019-2023. U prvom redu treba obezbediti rodnu analizu i rodnu perspektivu Akcionog Plana u skladu sa zahtevima kosovskog Zakona o ravnopravnosti polova.⁴¹ Razrađujući strateške pristupe države u osiguravanju zaštite od nasilja u porodici i zločina iz mržnje nad LGBT zajednicom, ovaj kratak pregled bavio se i pravima manjina. Uključivanje manjina u kosovsko društvo je istaknuto mnogim međunarodnim izveštajima kao jedan od stubova na koje se kosovske institucije moraju fokusirati. Manjine zajednica na Kosovu predstavljaju ključni deo njenog društva i državne institucije treba da obezbede njihovu punu integraciju u kosovsko društvo. Štaviše, državna strategija treba da predvidi konkretan plan o sprovođenju novih izmena i dopuna Krivičnog zakona Kosova kako bi se obezbedila svest javnosti o pravnoj definiciji nasilja u porodici sadržanoj u zakonodavstvu i pravima koja su zaštićena krivičnim zakonom LGBT zajednice.

⁴⁰ Kako je navedeno u izveštaju projekta "Pristup pravdi za žrtve rodno zasnovanog nasilja na Kosovu: Završetak nekažnjavanja počilaca," (2018), podaci poslani iz institucija su nepotpuni i teško ih je shvatiti zbog različiti mehanizmi praćenja koji se koriste u pravosudnim institucijama. Na primjer, trenutno nije moguće pratiti broj slučajeva silovanja i seksualnog zlostavljanja koji su prijavljeni policiji, istraženi od strane tužilaštva i optuženi od strane sudova. Dok Kosovska Policija i Sudski Savet čuvaju podatke o silovanju i drugim prekršajima odvojeno, Tužilački Savjet Kosova izveštava o svim podacima u odeljku Sekcija za zločine protiv seksualnog integriteta. To Otežava odvojeno praćenje slučajeva silovanja i napada. Pogledajte na strani 41 i 42 za detaljno objašnjenje. At

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/accessing_justice_for_victims_of_gender_based_violence_in_kosovo_eng.pdf

⁴¹Vidi članak 3, Paragraf 1.16 Zakona o ravnopravnosti polova na Kosovu. Dostupno na <http://www.assemblykosova.org/common/docs/ligjet/05-L-020%20a.pdf>

VI. Preporuke

1. Skupština Kosova treba hitno da izmeni Ustav Republike Kosovo kako bi uključila Istanbulsku konvencija kao direktno primenljiv instrument na Kosovu.
2. Skupština Kosova treba da pažljivo prati sprovođenje izmenjenog Krivičnog zakona Kosova sa posebnim naglaskom na članke vezane za nasilje u porodici, zločine iz mržnje protiv LGBT zajednice i krivična dela protiv seksualnog integriteta.
3. Ministarstvo pravde preko kosovskog nacionalnog koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici treba da organizuje kampanje za podizanje svesti kako bi informisalo javnost o novim izmenama i dopunama Krivičnog zakona Kosova.
4. Potreba i obaveze koje proizlaze iz međunarodnih sporazuma i sudske prakse Evropske konvencije o ljudskim pravima moraju se povećati, posebno među sudijama i pravnim profesijama, ako se trebaju efikasno koristiti u praksi. Ovo će zahtijevati opsežnu obuku na različitim nivoima, od Ustavnog suda do sudija osnovnih sudova.
5. Redovne obuke o rukovođenju LGBT slučajevima treba da budu institucionalizovane na svim institucijama na centralnom i lokalnom nivou na Kosovu koje su propisane zakonima radi zaštite LGBT prava i takođe treba da se fokusiraju na važnost zaštite poverljivosti slucajeva LGBT zajednice.
6. Sudski savet Kosova (SSK) treba da imenuje specijalizovane sudije za rad na slučajevima nasilja u porodici kako bi se obezbedilo odgovarajuće podcenjivanje dinamike postupaka nasilja u porodici, kao i odgovarajuće sankcije. Pored toga, SSK treba da izradi set procedura o tome kako sudije treba da tretiraju nasilje u porodici i LGBT zločine nakon amandmana Krivičnog zakona Kosova 2019 godine.
7. Kosovska vlada mora da obezbedi punu integraciju svih manjina u kosovsko društvo kroz obezbeđivanje ličnih dokumenata, kao i pristup zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju.
8. Koalicije OCD treba i dalje da podržavaju donatori kako bi se omogućilo praćenje slučajeva nasilja na osnovu pola na Kosovu i povećao pritisak javnosti na kosovske institucije da ispune svoj mandat za zaštitu ljudskih prava žrtava rodno zasnovanog nasilja na Kosovu.

VII. Reference

1. Skupština Republike Kosovo, “Ustav Republike Kosovo”, Priština, April 2008.
2. Skupština Republike Kosovo, Krivični zakon Republike Kosovo br. 04 / L-082, Januar 2019. godine.
3. Evropska komisija, “Kosovo * 2019 Report”, Strazbur, Maj 2019. godine.
4. Evropska komisija, “Izveštaj o Kosovu * 2018”, Strazbur, April 2018. godine.
5. Human Rights Watch, “World Report 2019”, 2019.
6. Ariana Qosaj-Mustafa i Donjeta Morina, “Pristup pravdi za žrtve rodno zasnovanog nasilja na Kosovu: okončanje nekažnjavanja počinitelaca”, Priština, Decembar 2018. godine.
7. Koalicija za jednaka prava za sve - ERAC, “Strategija za ljudska prava za Kosovo 2016 - 2022: Put napred”, septembar 2016.
8. Uvid u Prištini, “Bivši suprug osuđen na doživotnu zatvorsku kaznu zbog ubistva Valbone Ndrecaj i cerke”, mart 2019. godine.
9. Ženska mreža Kosova, “RrGK alarmohet nga sulmi i sërishëm ndaj gruas rome ne Ferizaj / KWN je uznemirena zbog drugog napada na Romkinje u Uroševcu”, Priština, maj 2019.
10. Forum Evropskog parlamenta za seksualna i reproduktivna prava, “Kosovo da izmeni svoj Ustav da prizna Istanbulsku konvenciju”, Brisel, maj 2019.
11. UN Women Europe i Central Asia, “Kosovo treba da počne da koristi integrisanu bazu podataka za slučajeve nasilja u porodici”, april 2019. godine.
12. Op-Ed sa otpravnikom poslova Collenom Hylandom iz američke ambasade na Kosovu, „Kosovske žene su podigle glas o rodno zasnovanom nasilju: hajde da se uverimo da će žrtve videti rezultate”, objavljeno u Koha Ditore 29/11/2018.
13. Mišljenje Ombudsperson Institucije koje se odnosi na kosovske izbore 2016 i zahteve kosovskog Zakona o ravnopravnosti polova.

Civil Society for
**HUMAN
RIGHTS**

European
Union
Kosovo